

javítható, megbeszéli a gyermekkel való bánásmódot, megtárgyalja az eszközöket, melyek a gyermek megjavításához szükségesek.

Ha a gyám a gyermek hibás fejlődésének okát nem tudja megállapítani, vagy saját hatáskörében nem tud intézkedni, akkor jelentést tesz az iskolai gyermekvédelem központi szervének, nevezzzük »iskolai gyermekvédelmi központnak.« Ez a központi szerv irányítja s egyúttal elbenőri is a gyámok munkáját.

A nehezebb esetekben a központ intézkedik s e célból állandó érintkezést tart fenn a különböző gyermekvédő intézményekkel. Rendkívüli esetben, midőn a gyermeknek az iskolából való eltávolítása válik szükségesé (a középfokú és szakiskolákban) kellő kivizsgálás után javaslatot tesz és intézkedik is a gyermek további nevelését illetőleg. Szóval, megakadályozza, hogy a megtévelydedt fiatalok az utcára kerüljenek s esetleg még jobban elzúlljanak.

A környezetéből elhelyezett, vagy más iskolába átiratott gyermek megjavítása még nem egészen biztos, hogy sikerül. Ezért az intézkedést nem lehet véglegesnek tekinteni. A gyámnak továbbra is figyelemmel kell kísérnie a gyermeket s ha netán nem sikerült a javítás, újabb kísérlethez kell folyamodnia. *Semmiféle fáradságot nem szabad soknak találni, midőn egy gyermek megmentéséről van szó.* Mindenképen meg kell keresnünk azt az archimedesi pontot, hol megfogva a gyermekeket, belőle a társadalom számára hasznos, munkás polgárt nevelhetünk.

Természetesen ehhez az igazi fajvédő munkához ideális lelkületű, a gyermeket igaz szívvvel szerető tanszemélyzetre van szükség, amelynek, ha ezt a munkát szakszerűen akarja elvégezni, megfelelő képzettségét is kell szereznie.

Minden pedagógusnak kiképzett gyermekvédőnek is kell lennie. s tanítói (tanári) működése alatt legalább is 1—2 évig gyámi munkát kell végeznie, mert csak akkor tudja helyesen és igazságosan megítélni a gyermeket is.

Az iskolai gyermekvédelemért hozott csekély anyagi áldozat csak kis hányada annak, melybe a felnőtt s már igen gyakran javíthatatlan bűnözők az államnak kerülnek. Igazságosabb is, mert idejében elejét

vehetjük a gyermek önhibáján kívüli elzúllásának.

A rendkívül súlyos gazdasági és társadalmi viszonyok között egyenesen nélkülözhetetlen az iskola szakszerű gyermekvédelmi munkája, éppen ezért minden igaz gyermekvédőnek küzdenie kell az eszme megvalósításáért, a szerencsétlen elhagyott és zúllás veszélyének kitétt magyar gyermekek érdekében.

Miért hazudik a gyermek?

Irta: Kacsvinszky József.

A gyermek nem rosszaságból hazudik. Egyszerűen, csak: hazudni kénytelen.

Ameddig a gyermek a fantáziájában lejátsszódo eseményeket, a képzeletvilágát, nem tudja tisztán megkülönböztetni a való élet-től, addig a valóságtól eltérő kijelentéseit nem is tekinthetjük hazugságoknak. A gyermek lelki életében azonban a valóság elrejtésére, átfestésére, meghamisítására irányuló tendencia — bizonyos fokig és bizonyos értelemben — későbbi korban is megmarad. Néha mint hazudozási hajlam nyilvánul meg, néha csak szórványos, egyes esetekre szorítkozik, de mindenkor a gyermek tudatalatti érvényesülési vágyának a szolgálatában áll. A gyermek nem rossz, nem akar hazudni. De ameddig a maga reális érvényesülését nem tudja megtalálni a való életben, vagy pedig a már megismert érvényesülési lehetőségeit veszélyeztetve látja, addig csak a valóság meghamisításában találhatja meg azt a biztonságot, lelki egyensúlyának azt a helyreállítását és biztosítását, mely számára — egyénisége és élete fenntartását illetőleg — valóságos életszükségletet jelent. A gyermek mindenkor *önvédelemből* hazudik, vagyis olyankor nyúl a hazugság fegyveréhez, amikor nem lát alkalmasabb, célravezető eszközt, mellyel védhetné, biztosíthatná a maga érvényesülését.

— Neked sohasem kell hazudnom, mért te mindent megértesz!... — mondta egyszer a szemembe jókedvűen a menyasszonyom, amikor a hazugság problémájáról beszélgettünk.

Csak utólag, később eszméltünk rá, hogy önkénytelen szavaival milyen élesen rávilá-

gított a hazugság aetiológiájának a lényegére.

Miért hazudik a gyermek? Mert nem érti meg őt a környezete!

Nem szükséges feltétel azonban, hogy ez a megismerés közvetlenül a hazugság kifejezett tárgyára vonatkozzék. A megismerés már ott kezdődik, hogy a gyermektől mindazt, amiről úgy hisszük, hogy tennie kell, vagy tennie helyes, mint *kötelességteljesítést* várjuk *szabad cselekvés* helyett.

A kötelességeit a gyermek azokból a tapasztalataiból tanulja meg, hogy bizonyos cselekvésekért megjutalmazzák, másokért viszont megbüntetik őt. De ha a kötelességteljesítés fogalmát a gyermek szempontjából a jutalom reménye és a büntetéstől való félelem határozza meg, akkor az így kialakult felfogás tökéletesen nélkülözi a gyermek és a környezete között fennálló, kölcsönös megértést. Minden cselekedetében az élet logikája helyett a környezete önkényes kívánságait kénytelen irányadónak tartani a gyermek. Ez a körülmény pedig az ösztönös érvényesülési vágyával ellenkezésben áll. A kötelességteljesítésben megkötöttséget lát és cselekedeteire a kényszerű alkalmazkodás súlya nehezedik.

A gyermek gyöngének, gyámoltalannak, tehetetlennek érzi magát a felnőttek társadalmában. Ahhoz, hogy élni tudjon, a lelki bizonytlanságnak ezeket a fojtogató érzéseit ellensúlyoznia kell önmagában, le kell győznie valahogyan, különben nem tehetne szert az élethez és a cselekvéshez szükséges bátorságra. Minél inkább éreztetik vele a saját alárendeltségét, annál inkább egyenrangúnak igyekszik tehát érezni magát a felnőttekkel, sőt *több* akar lenni náluk. Érvényesülni akar. Ezt pedig csak úgy érheti el, ha a felnőtteket — egész környezetét — a maga szolgálatába állítja. A »jó gyermek« azért jó, mert a kötelességteljesítés útját látja kényelmesebbnek és ezt az utat választja ahhoz, hogy biztosítsa és megszilárdítsa vele a maga helyzetét a felnőttek között, arra kényszerítve őket, hogy minduntalan *megjutalmazzák* a tetteiért. A »rossz gyermek« pedig azért dacos, hogy a környezete kénytelen legyen állandóan foglalkozni vele és állandó aggodalomban legyen miatta, tehát *tőle függjön*; — és ebben találja meg a maga érvényesülését. A jó és a rossz gyermek egyaránt az érvényesülésért küzd. A kölcsönös megértés pe-

dig — amennyiben a »kötelességeket« illeti — mindkét esetben hiányzik a gyermek és a környezete között.

Amikor pedig a gyermek érvényesülési vágyát a környezete elnyomni, elfojtani igyekszik, vagyis amikor minden cselekedetét a kötelességteljesítés szempontjából mérlegelik, akkor a gyermek a fantáziájával kell, hogy megteremtse magának azokat a *segédeszközöket*, amelyeknek az »üzembehelyezésével« elérheti, hogy az érvényesülési lehetőségeit meghazudtoló valóság ellenére is, legalább látszólag, érvényesülhessen. A gyermek először önmagának hazudik, csak azután a környezetének. A hazugságai pedig arra valók, hogy segítségükkel a saját helyzetét, a saját érvényesülését biztosítva lássa.

Cél nélkül nem hazudik a gyermek. Vagy el akar élni, vagy el akar kerülni valamit a hazugságával. Vannak hazugságok, amelyekből rögtön kilátszik a »lóláb«, vagyis az érvényesülési szándék, vannak büntetés-kerülő hazugságok és vannak olyanok, amelyek valakinek vagy valaminek a leértékelésére, lebecsülésére irányulnak.

Mindhárom csoportba sorozható hazugságok célja egy és ugyanaz.

A büntetés elkerülése is érvényesülés: *győzelem* az »erkölcsi világregd« felett, mely a kötelességteljesítést megjutalmazza, ellenkező esetben pedig büntetni szokott.

Éppígy valakinek vagy valaminek a leértékelése is — a viszonyosság alapján — mindenkor egyértelmű önmagunk nagyobb megbecsülésével, tehát valamely látszólagos érvényesüléssel.

Gyakran azonban a gyermek *saját magát* igyekszik leértékelni, magát gyöngének, ostobának, gyávának, valamely feladat elvégzésére képtelennek tartva és ezt a beállítást igyekszik megerősíteni a hazugságával. Ez a beállítás viszont elegendő ahhoz, hogy általa bizonyos feladatok terhétől szabadulni tudjon, ugyanakkor pedig a felelősséget is saját gyöngeségére, ostobaságára, ügyetlenségére, vagy egyéb fogyatékságaira hárítva át, a felelősségtől is szabaduljon. A *felelőtlen cselekvés* pedig *ismét érvényesülést jelent* számára, *győzelmet* a felnőttek kötelességeiből álló társadalmi rendje felett.

Abban az esetben, amikor a gyermek a szó rossz értelmében *mostoha*, vagyis el-

lenséges magatartású környezetben nevelődik, olyan körülmények közt, hogy akkor is »büntetésekben«, bántalmakban van része, amikor nem is szolgált rá azokra, akkor vagy dacossá és erőszakossá válik és állandó harcban áll a környezetével, vagy pedig kifejlődik lelkében az alkalmazkodás célját szolgáló büntudat. A gyermek az igazságtalanságnak még a látszatát sem bírja elviselni. Inkább bűnösnek igyekszik hinni tehát magát, hogy a rá váró és el nem kerülhető bántalmakat igazságos büntetéseként foghassa fel. Bűnösnek hiszi magát, a bűnét pedig megbánja. Így aztán megérdemeltnek látja a büntetéseket, szinte segít büntetni magát. A megbánásban és a vezeklésben pedig *erkölcsi győzelmet* arat önmaga felett és így érvényesül.

A büntudat létrejöttéhez azonban bűn kell, hogy legyen mit megbánni, legyen miért elszüvedni a büntetéseket. Ilyen esetben tehát, ha bünt nem talál, akkor vagy azzal teszi magát bűnössé a gyermek, hogy hazudik, vagy pedig azért hazudik, hogy el nem követett bűnöket vállaljon magára és a másokért elszüvedett büntetésekben, a mártírságban, egyúttal pedig az ennek alapjául szolgáló *lelki nemességben, önfejlődésben* találja meg a maga érvényesülését.

A hazugság védelmi eszköz, biztonsági berendezkedés. A gyakran oktalán, értelmetlen és összekúszált hazugságok is éppúgy a védekezésre szolgálnak, mint a felismerhetően célirányos hazugságok. Céljuk: az igazság elhomályosítása. Mint ahogy a tinta-hal is nagy területen, át nem látszóvá festi meg maga körül a vizet, hogy elmenekülhessen és mint ahogy a modern harcászatban is mesterséges füstfalakat alkalmaznak bizonyos hadmozdulatok elrejtésére, eltakarására.

De ha a hazugság szándékosnak is látszik, minden esetben meggyőződhetünk róla, hogy maga a hazugság szándéka lelki kényszerűségből fakadt.

A tetteiért való felelősség követelményét ne kívülről »ruházzuk rá« a gyermekre, hanem a gyermek tapasztalataiból fakadt belátásából engedjük kifejlődni a természetes felelősség-érzetét, tárgyilagosan és minden önös vonatkozástól mentesen.

A hazudozó gyermeket pedig azzal szabadítjuk fel mindennemű hazudozási »kényszer« alól, hogy megértést és szere-

tetet tanúsítunk iránta. Hazugságait, ha lehetséges, meg se halljuk! Ha pedig mégis tudomást kell vennünk róluk, megmagyarázzuk a gyermeknek, hogy *téved* az állításában, ugyanakkor pedig észrevétetjük vele azt is, hogy fel sem tételeztünk róla olyasmit, mintha szándékosan mondhatott volna valótlanosságot.

Amikor megbüntetjük a gyermeket, mert hazudott, akkor már a *második* hibát követjük el. Az első hiba az volt, hogy nem értettük meg őt és evvel a hazudozás természetzerű útjára tereltük a gondolkozását. A második hiba pedig éppen a megbüntetésében rejlik, mert ezzel újra bebizonyítottuk neki, hogy *nem értjük meg* őt.

Ha valóban megértenők a gyermeket, ha megértenők, milyen kicsinek és gyámoltalannak érzi magát és hogy minden tekintetben mennyire szüksége van a lelki szabadságra és az egyéni érvényesülésre ahhoz, hogy élni tudjon köztünk. — ha barátaivá válnánk ahelyett, hogy a bírái volnánk. — akkor a gyermek nem kényszerülne arra, hogy a hazugság eszközével védje meg velünk szemben a saját érvényesülési törekvéseit és hogy önmagának is hazudnia kelljen, amikor megvalósulva akarja látni a számára életszükségletet jelentő érvényesülését.

Az igazmondásért azonban sohasem szabad megdicsérni a gyermeket. Az igazmondás »természetes dolog« legyen, annyira természetes, hogy dicséretre, jutalomra ne is tarthasson igényt.

A VI. ker. Szülők Köre munkájáról

Irta: Dr. Nagy Tivadarné.

Egy évek óta folyó kísérletről szeretnék beszámolni abban a hitben, hogy sikerült oly alakját megtalálni a szülők oktatásának, amelyet kissé változtatott feltételek mellett sikerrel lehetne másut is bevezetni.

Az V. ker. Népházban a kültelki lakossággal 7 évvel ezelőtt indítottuk meg a munkát. Ott a gyermekekkel való foglalkozás közben mindennél világosabbá vált az a meggyőződés, hogy legnagyobbbrészt eredménytelen a munkánk, ha a gyermekek befolyásolásával párhuzam-